

Transitie fluorhoudend schuim: kaders vanuit bevoegd gezag

Het gebruik van blusschuim met fluorcomponenten staat al een aantal jaren ter discussie. Dat heeft vooral te maken met het feit dat fluor een negatief effect heeft milieu en gezondheid. Transitie naar fluorloze varianten lijkt dan ook onvermijdelijk. Deze transitie is niet een door gebruikers gewilde verandering, maar door de regelgever opgelegd. Kees Kappetijn geeft 10 thema's waar een bedrijf juridische helderheid van het bevoegd gezag mag vragen.

Traditioneel blusschuim bevat fluorbestanddelen. Dat maakt het uitermate geschikt voor bestrijding van vooral grote vloeistofbranden. Het is echter ook slecht voor gezondheid en milieu en het breekt niet of nauwelijks af. De communis opinio is dat toepassingen met fluorbestanddelen moeten worden uitgefaseerd en dat fluorloze varianten het moeten overnemen, ook in blusschuim.

Gevolgen transitie

Op voorstel van één of meerdere lidstaten legt Europa de lijn vast, de landen volgen in de uitvoering. Dit kan grote gevolgen hebben voor organisaties die hun veiligheidsbeleid mede vorm geven met schuimvormend middel (SVM) in stationaire en/of mobiele voorzieningen. Van de fluorhou-

dende schuimen zijn de kwaliteiten en capaciteiten bekend. Blus- en koelinstallaties zijn daarop gedimensioneerd. Van fluorloze schuimen is nog niet alles bekend. Soms zijn testresultaten goed en bemoedigend, evenzogoed blijken ze soms slechter en minder stabiel. Helder is al wel dat, zowel voor stationaire als voor mobiele toepassing het complete toepassingsconcept geëvalueerd moet worden. Voor bedrijven kan dat betekenen dat alle aspecten van het systeemontwerp weer ter discussie staan. Opslagvolumes, leidingdiameters, pompcapaciteiten, mengverhoudingen, toepassingswijzen en applicatie, werkingstijden, enzovoort. Voor brandweren geldt hetzelfde voor voertuigen en voorraad-dragers. Steeds met dezelfde vragen: levert een alternatieve schuimsoort zonder fluor een

vergelijkbare prestatie bij bestrijding van brand? En zo ja, op welke aspecten moet een systeem daarvoor worden aangepast?

Impact op bedrijfsvoering

Een schuimtransitie is vaak ingrijpend, heeft impact op de totale veiligheidsbedrijfsvoering en kan kostbaar zijn door zowel de vervanging van systemen als wat betreft het afvoeren van oud product en de schoonmaak van bestaande systemen. Vanwege de mogelijke impact moet de transitie gebaseerd kunnen zijn op vastgestelde en toekomstvast juridische kaders. Voor organisaties met een BRZO-status worden die kaders gesteld in wet- en regelgeving en de daarmee verbonden vergunning- en aanwijsdocumenten. Voor het gebruik van blusschuim (stationair of mobiel) bij BRZO-bedrijven zijn omgevingsdienst en veiligheidsregio primair uitvoerders voor het bevoegd gezag. Ze bepalen niet hoeveel van een bepaald SVM vereist is, dat doen bedrijven zelf in allerlei scenario-uitwerkingen. Ze stemmen echter wel in met een beveiligingsconcept, waarvan een schuimtype en de schuimtoepassing deel uitmaakt. Verandert schuimtype of schuimtoepassing, dan kan dat effect hebben op het totale beveiligingsconcept. Verandering van SVM mag niet leiden tot een laagwaardiger, minder effectief of trager te realiseren veiligheidsniveau. Het bedrijf moet aantoonbaar maken dat met een verandering toch een vergelijkbaar niveau behouden blijft. Dit is niet alleen een compliance-thema, maar ook een verzekerings-

In hoeverre kan alles bij het oude blijven bij nieuw schuim?

10 THEMA'S WAAR EEN BEDRIJF JURIDISCHE HELDERHEID VAN HET BEVOEGD GEZAG MAG VRAGEN

1. Tijdslijn verplichtend afbouwen

Kaders voor uitfasering van SVM met bepaalde Per Fluor Alkyl Stoffen (PFAS) worden gesteld in Europese verordeningen en geïmplementeerd in nationale regelgeving. Implementatie is echter gespreid over verschillende toepassingsgebieden en besluiten. Hoe ziet de tijdslijn met verplichte mijlpalen er richting 2030 uit?

- Wanneer worden welke PFAS verboden?
- Wat betekent 'verbieden': niet meer mogen kopen, niet meer op de site aanwezig hebben, niet meer mogen inzetten bij een brand, ...?
- Wie zorgt voor communicatie over deze richtlijnen?
- Is er onderscheid in het afbouwen van gebruik van PFAS-houdend schuimconcentraat tussen mobiele en stationaire systemen?

2. Afvoer bestaande voorraden

Afvoeren van gevaarlijke (of gevaarlijk geachte) stoffen moet geadmistreerd en gedocumenteerd worden.

- Welke formele bewijsstukken/documentatie zijn voor de Omgevingsdienst benodigd bij afvoer/vernietiging van een PFAS-houdende schuimconcentraat-voorraad?
- Hoe dient documentatie plaats te vinden, en welke betrokkenheid heeft het bevoegd gezag?
- Moet afvoer plaatsvinden via bepaalde (gecertificeerde?) bedrijven/verwerkers/organisaties?

3. Reinigen bestaande installaties/voertuigen

Welk niveau dient te worden bereikt voor het reinigen van bestaande installaties, waarin fluorhoudend schuimconcentraat heeft gezeten? Idem voor voertuigen.

- Hoe moet dat niveau worden aangetoond?
- Vanuit welk kader (REACH/POP, bodem, water, zorgplicht) gaat het bevoegd gezag toezicht houden op dit punt?
- Hoe wordt omgegaan met delen die moeten worden vervangen (tanks, pakkingen, slangen, enz.) omdat deze niet kunnen worden gereinigd? Wordt bijvoorbeeld metaal of plastic schroot gezien als product dat moet voldoen aan de REACH-norm, of als afvalstroom waarvoor andere normen en regels gelden (maar wat is daar dan de norm weer van)?

4. Vormgeving transitieproces

Welke eisen worden gesteld aan het voorbereiden en uitvoeren van het transitieproces naar een nieuw soort schuimconcentraat?

- Kan gewerkt worden met de MoC-procedure die het bedrijf als onderdeel van haar VBS moet hebben?
- En hoe wordt omgegaan met bedrijven die geen VBS hebben? Welk proces wordt dan verwacht?

5. Betrokkenheid autoriteiten en formele documentatie

Op welke momenten moet het bevoegd gezag met Omgevingsdienst en/of Veiligheidsregio/ brandweer betrokken worden?

- Op welke momenten in de processen van voorbereiding, uitvoering en oplevering?
- Voor welke documenten is een uitgewerkte MoC op zich (als addendum) niet voldoende, maar moeten inhoudelijk worden

gereviewd? Denk aan de vergunning, uitgangspunten-documenten, veiligheids- en/of brandweerrapport, pre-incident plans?

6. Aantoonbaarheid werking nieuwe schuimsoort

Hoe moet de adequate werking van een nieuw schuimconcentraat worden aangetoond?

- Neemt het bevoegd gezag, net als in het verleden, genoeg met een verwijzing naar standaarden als NEN, UL, FM, enzovoort als schuimsoorten over dergelijke kwalificaties beschikken?
- Kiest het bevoegd gezag voor een 'performance-based' kader (welke dan?) en wat moet het bedrijf precies aantonen? Werking van het schuimconcentraat of het gehele systeem?
- Kan verwezen worden naar (rapporten van) tests door anderen? Kan verwezen worden naar tests en resultaten van platforms als Joiff, LastFire, NFPA e.d.?
- Welke standaarden voor schuim/toepassing accepteert het bevoegd gezag als good/best practice?

7. Acceptatie tijdelijke voorzieningen

Op welke wijze beoordeelt het bevoegd gezag tijdelijke voorzieningen, bijvoorbeeld bij de ombouw van systemen en de aanpassing van schuimconcentraten? Zijn daar in het kader van de schuimtransitie bijzondere aandachtspunten voor het bevoegd gezag?

- Regels over tijdelijke opslag van fluorhoudend schuimconcentraat?
- Regels over tijdelijke opslag van fluorhoudend spoelwater?
- Regels over tijdelijke opslag van bij systeemtesten vrijgekomen water, schuim en schuimconcentraat?

8. Uitvoeren nulmeting bodem

Is/komt er een verplichting tot het doen van een nulmeting (inventarisatie) op de locatie om eventuele huidige vervuiling met PFAS zichtbaar te maken?

- Denk aan oefenplaat van de bedrijfsbrandweer/BHV, riolering, schoonmaakplek brandweervoertuigen, kleine blusmiddelen?
- Welke kader wordt dan gehanteerd (bijvoorbeeld ZZS- richtlijnen en regels)?

9. Verzekeraars: rol en uitspraak

Is/wordt een uitspraak van de huis-verzekeraar over de transitie en overgang naar nieuw schuim een vereiste voor het bevoegd gezag?

10. Andere stakeholders in de transitie

Welke partijen ziet het bevoegd gezag zelf als belangrijke stakeholders verder in het proces?

- Bijvoorbeeld RIVM en brancheverenigingen (VNO-NCW, maar ook eigen bedrijfsverenigingen als VNCI, VOTOB, enz.)?
- Welke uitvoeringsdienst namens bevoegd gezag is in the lead voor BRZO-bedrijven? Omgevingsdiensten, Veiligheidsregio's, Arbeidsinspectie, Drinkwaterbedrijven?
- Hoe stemt bevoegd gezag af met andere uitvoeringsdiensten?

issue. Aan het veiligheidsconcept met het originele fluorhoudende SVM is een risico-kwalificatie voor behoud van assets verbonden. Als een ander SVM een ander brandbestrijdingsverloop laat zien, staan daarmee ook de waarde en het behoud van de assets en de continuïteit van de bedrijfsvoering ter discussie.

Rol bevoegd gezag

Een bedrijf zal een transitietraject zelf vormgeven, de Management of Change-procedure (MoC) die onderdeel is van het Veiligheids Beheer Systeem (VBS) biedt daarvoor een goede basis. Maar een bedrijf mag naar het bevoegd gezag kijken om de formele kaders voor een dergelijke grote verandering te vernemen. De transitie is niet een door gebruikers gewilde verandering, maar door de regelgever opgelegd. In dat geval mag een beleidskader voor de transitie worden gevraagd. In de wereld van omgevingsdiensten en veiligheidsregio's (voor BRZO-bedrijven aangevuld met Arbeidsinspectie en Drinkwaterbedrijven) zijn dergelijke beleidskaders nog niet breed beschikbaar. Daarom doe ik een voorzet met 10 thema's waar een bedrijf juridische helderheid van het bevoegd gezag mag vragen (zie kader).

Certificatie

De SVM-wereld zit niet stil. Er worden meer en grotere tests van fluorloze SVM-soorten gehouden. En de stoffen waarop wordt getest, nemen ook toe. Belangrijke vraag voor gebruiker, bevoegd gezag en verzekeraar is welke betekenis aan een bepaalde certifice-

Verwijzen naar certificeringen? Andermans rapporten? Of zelf testen en trainen?

ring zou moeten worden gegeven. En wat er in bepaalde gevallen dan precies gecertificeerd is? Advertenties van leveranciers zijn inmiddels ronkend in hun boodschappen: 'Ons schuim is fluor-vrij en alcohol-resistent en gecertificeerd volgens EN-1568 (kwaliteit), LASTfire (tankoplag), IMO (maritiem) en/of ICAO (luchtvaart) en is ook UL162-listed (industrie schuimstandaard)'. Maar wat van die informatie kan ik meenemen in de transitie op mijn locatie? En hoe kijken bevoegd gezag en verzekeraar tegen die informatie aan? Als oude voorraden en systemen worden gesaneerd en vervangen door nieuwe met deze etiketten, zit ik dan automatisch goed? Of blijft er een opgave om de goede werking op de stoffen en de applicatiewijze van het eigen bedrijf te testen?

Uitspraken van bevoegd gezag (extern) en verzekeraar (intern) zijn een *must* om grote investeringsbeslissingen te ondersteunen.

Afronding

Een schuimtransitie kan voor een bedrijf een mega-operatie worden. Het gaat om vernieuwing, vervanging, reiniging, afvoer van oud product. Beleid voor Inspectie, Testen en Onderhoud (ITO) en werkprocedures voor de (bedrijfs)brandweer moeten tegen het licht gehouden worden. De zoektocht betreft het bepalen van een nieuwe balans in het veiligheidsbeleid. En het proces kan overleg vragen met veel in- en externe stakeholders, waaronder bevoegd gezag en verzekeraars. Er is bijna nooit een simpele oplossing via één-op-één vervanging. En zonder kaders over de omgang met tests en certificeringen blijft het lang zoeken. Helderheid over juridische kaders vanuit de positie van het bevoegd gezag is een belangrijke hoeksteen in zo'n proces. Niet omdat bedrijven pas bewegen als het echt niet anders meer kan, maar omdat de *change* zo veelomvattend en kostbaar kan zijn. 📌

Lees ook: Kees Kappetijn en Jochem van de Graaff: 'Hoe stap je over op gebruik van fluorvrij blusschuim?', *Brandveilig.com* 1, februari 2021

Hoe schoon moeten de installaties zijn bij overgang naar fluorloos schuim?

Kees Kappetijn is adviseur bij Kappetijn Safety Specialists